

BORSI CSILLA: A MAGYARORSZÁGI LENGYEL KISEBBSÉG

TÖRTÉNELEM

A MAGYARORSZÁGI LENGYELSÉG TÖRTÉNETE MAJDNEM OLYAN RÉGI, MINT A MAGYAROKÉ A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN. AZ ELSŐ MAGYARORSZÁGON LETELEPEDETT NÉV SZERINT ISMERT LENGYEL I. MIESZKO NÖVÉRE, ADELAIDA VOLT, AKI MAGYARORSZÁG ELSŐ TÖRTÉNELMI URALKODÓJÁHOZ, GÉZA FEJEDELEMHEZ MENT FELESÉGÜL. AZ ELSŐ LENGYEL BEVÁNDORLÓK A HONFOGLALÁS IDEJÉN MEGJELENTÉK MAGYARORSZÁGON, DE CSAK A 18. SZÁZADRA NÖVEKEDETT MEG ANNYIRA A LÉTSZÁMUK, HOGY KISEBBSÉGNEK LEHESSEN TEKINTENI ŐKET.

A NAGYOBB MÉRETŰ LENGYEL LETELEPEDÉS, AMELY NAPJAINKIG MEGMARADT, A 18. SZÁZAD KEZDETÉTŐL SZÁRMAZIK. LESZÁRMAZOTTAIK JELENLEG MISKOLC KÖRNYÉKÉN ÉLNEK, FŐKÉNT ISTVÁN-MAJORBAN ÉS ANDRÁS-TANYÁN. MÁS LENGYEL KOLÓNIAK FŐLEG A 19. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN TELEPÜLTEK BE DIÓSGYŐR, DOROG, SALGÓTARJÁN, TATABÁNYA ÉS PEST VÁROSOK VONZÁSKÖRZETÉBE: OLYAN KÉSŐBB KIALAKULT KERÜLETEKBEN, MINT ANGYALFÖLD, CSEPEL ÉS MINDENEKELŐTT KÖBÁNYA. 1850-BEN TÖBB MINT 50 000 LENGYEL ÉLT MAGYARORSZÁGON, 1900-BAN MÁR 150 000. AZ 1848-49-ES SZABADSÁGHARCBA SOK LENGYEL KATONA HARCOLT A MAGYAROK OLDALÁN, AKIK KÖZÜL SOKAN MAGYARORSZÁGON MARADTAK. AZ ELSŐ LENGYEL EGYESÜLET 1867-BEN JÖTT LÉTRE BUDAPESTI LENGYELEK EGYESÜLETE NÉVEN, MAJD 1874-BEN MEGALKULT A TESTVÉRI SEGÉLY EGYLET. A HÁBORÚ ALATT LEGJELENTŐSEBB SZERVEZETŰK A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK EGYLETE VOLT, AMELY A MENEKÜLTEK GONDOZÁSÁVAL FOGLALKOZOTT. HASONLÓ FELADATTAL JÖTT LÉTRE A MAGYAR–LENGYEL MENEKÜLTÜGYI BIZOTTSÁG, MAJD A 30-AS ÉVEKBEN A MAGYAR–LENGYEL EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE.

AZ 1900-AS ÉVEK ELEJÉN, A KIEGYEZÉS UTÁNI ÉVTIZEDEKBEN JOBB MEGÉLHETÉST KERESVE KÖZEL 150 000 LENGYEL JUTOTT EL HAZÁNKBA. AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ UTÁN A VALÓS LENGYEL FÜGGETLENSÉG ÉS AZ ÚJ LENGYEL ÁLLAM LÉTREJÖTTÉVEL SOKAN VISSZATÉRTEK. AZ 1939-ES NÉMET MEGSZÁLLÁST KÖVETŐEN EGY ÚJABB LENGYEL MENEKÜLT HULLÁM ÉRTE EL MAGYARORSZÁGOT, KB. 100-140 000 FŐ. ENNEK JELENTŐS HÁNYADA ASSZIMILÁLÓDOTT, ILLETVE TOVÁBBI VÁNDORLÁSRA KÉNYSZERÜLT VAGY VISSZATÉRT HAZÁJÁBA, ÍGY SZÁMUK A HÁBORÚ UTÁN KB. 24 000 LEHETETT. A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁN A LENGYEL KISEBBSÉGI MŰKÖDÉS ABBAMARADT A KOMMUNISTA HATALOM TILTÁSAI MIATT. A SZERVEZŐDÉSI HULLÁM AZ 50-ES VÉGE FELÉ INDULT MEG ÚJRA. 1958-BAN MEGALKULT A MOSTANÁBAN IS MŰKÖDŐ BEM JÓZSEF LENGYEL KULTURÁLIS EGYESÜLET ÉS ÚJRA MEGKEZDŐDÖTT A LENGYEL NYELV OKTATÁSA. A 90-ES ÉVEK ELEJÉTŐL TOVÁBBI FEJLŐDÉS KÖVETKEZETT: A LENGYEL TEMPLOM PERSZONÁLIS PLÉBÁNIA RANGJÁRA EMELKEDETT ÉS MEGALKULT A MÁSODIK LENGYEL ORSZÁGOS SZERVEZET, A MAGYARORSZÁGI KATOLIKUSOK SZENT ADALBERT EGYESÜLETE. 1994-95 MEGALKULTAK A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK.

LÉTREJÖTT AZ ORSZÁGOS LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT. JELENLEG A 19-BŐL 11 MEGYÉBEN TALÁLHATÓK LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK. A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK MA SZÉTSZÓRTAN ÉLNEK, LÉTSZÁMUK KB. 3-5 000 FŐ. EGYHARMADUK BUDAPESTEN ÉL, EZENKÍVÜL JELENTŐS SZÁMBAN VANNAK JELEN LENGYELEK GYŐR, TATABÁNYA ÉS MISKOLC VÁROSOKBAN. A 2001. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS ADATAI SZERINT 2580 SZEMÉLY VALLOTTA ANYANYELVÉNEK A LENGYELT, MAGÁT LENGYEL NEMZETISÉGÜNEK 2962 FŐ TARTOTTA, A LENGYEL NEMZETISÉGI HAGYOMÁNYOKHOZ KÖTÖDŐK SZÁMA 3983 VOLT, A CSALÁDBAN, BARÁTI KÖRBEN A LENGYEL NYELVET 2659-EN HASZNÁLJÁK. A LENGYEL KISEBBSÉG ÉRDEKKÉPVISELETEINEK BECSLÉSE SZERINT A MAGYARORSZÁGI LENGYEL KÖZÖSSÉG LÉTSZÁMA 10000 FŐRE TEHETŐ. A KÖZÖSSÉG TAGJAINAK 51,28 %-A MAGYAR ÁLLAMPOLGÁR.

ÉRDEKKÉPVISELET

A LENGYEL KISEBBSÉG KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOKAT ELŐSZÖR 1994-95-BEN HOZOTT LÉTRE. BUDAPESTEN 1994 ÓTA MŰKÖDIK A FŐVÁROSI ÉS ORSZÁGOS LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT, EMELLETT 24 TELEPÜLÉSEN 14 MEGYÉBEN TALÁLHATÓ LENGYEL ÖNKORMÁNYZAT. 1995-BEN LÉTREJÖTT A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOKKAL EGYÜTTMŰKÖDÉSBE DOLGOZÓ ORSZÁGOS LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT, AMELYNEK SZÉKHELYE 1998-IG A FŐVÁROSI LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATTAL KÖZÖS VOLT.

2002-BEN 51 HELYI LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOT VÁLASZTOTTAK MEG, EBBŐL TIZENÖTÖT BUDAPESTEN, TIZENKETTŐT PEDIG BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉBEN. A 2006-OS VÁLASZTÁSOKON 47 LENGYEL TELEPÜLÉSI KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT ALAKULT, 235 KÉPVISELŐVEL. A 2011. JANUÁR 9-ÉN TARTOTT ORSZÁGOS KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK EREDMÉNYEKÉNT A LENGYEL KISEBBSÉG 21 TAGÚ ORSZÁGOS ÖNKORMÁNYZATÁBAN A MAGYARORSZÁGI BEM JÓZSEF LENGYEL KULTURÁLIS EGYESÜLET 16, A MAGYARORSZÁGI LENGYEL KATOLIKUSOK SZENT ADALBERT EGYESÜLETE 5 MANDÁTUMHOZ JUTOTT. MEGHATÁROZÓ MÉG A GYŐRI PILSUDSKI TÖRTÉNELMI TÁRSASÁG SZEREPE, A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK SZÖVETSÉGE ÉS A DUNÁNTÚLI LENGYEL ÖNKORMÁNYZATOK SZÖVETSÉGE.

OKTATÁS

BUDAPESTEN A X. KERÜLETBEN TALÁLHATÓ INTÉZMÉNYBEN A MAGYAR ÁLLAM MA MÁR TÖBB TAGOZATON KB. 160 LENGYEL FIATALNAK BIZTOSÍTTJA A TANULÁST ANYANYELVÉN. NYELVOKTATÓ-KIEGÉSZÍTŐ ISKOLAKÉNT ALAKULT 2004 SZEPTEMBERÉBEN, MA MÁR EGÉSZ ISKOLAHÁLÓZATTÁ NÖTTE KI MAGÁT A MAGYARORSZÁGI LENGYEL NYELVOKTATÓ ISKOLA: EBBEN AZ ÉPÜLETBEN TALÁLHATÓ ISKOLA, MÚZEUM, LEVÉLTÁR ÉS AZ ÖNKORMÁNYZAT IS. VASÁRNAPI ISKOLÁNAK

INDULT, MAJD AZ ORSZÁGOS LENGYEL KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT KEZDEMÉNYEZÉSÉRE A TANINTÉZET KIEGÉSZÍTŐ NYELVOKTATÓI INTÉZMÉNNYÉ ALAKULT ÁT. A SZENT ADALBERT EGYESÜLET 1993-TÓL, A BEM JÓZSEF EGYESÜLET 1995-TÓL KEZDETT EL SZERVEZNI VASÁRNAPI ISKOLÁKAT. AZ 1998-BAN 19 LENGYEL VASÁRNAPI ISKOLA MŰKÖDÖTT MAGYARORSZÁGON A LENGYEL ORSZÁGOS KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT ÉS A BEM JÓZSEF LENGYEL KULTURÁLIS EGYESÜLET FENNTARTÁSÁBAN. EZEK AZ OKTATÁSI MINISZTERIUM TÁMOGATÁSÁVAL FOLYTATJÁK A TEVÉKENYSÉGÜKET. AZ OLKŐ KEZDEMÉNYEZTE A VASÁRNAPI ISKOLÁK TANANYAGÁNAK EGYSÉGESÍTÉSÉT, ÉS A SZÉTSZÓRT ISKOLÁK KÖZÖS IGAZGATÁSÚ LENGYEL ISKOLÁVÁ SZERVEZÉSÉT. AZ ÚJ TÍPUSÚ INTÉZMÉNY JOGSZABÁLYI HÁTTERÉNEK MEGHATÁROZÁSÁT KÖVETŐEN 2004-TÓL MŰKÖDIK AZ ORSZÁGOS LENGYEL NYELVOKTATÓ ISKOLA. AZ INTÉZMÉNY ELSŐ TANÉVÉBEN 17 HELYSÉGBEN, 26 TANÁR SEGÍTSÉGÉVEL ÖSSZESEN 273 LENGYEL TANULÓ VESZ RÉSZT KIEGÉSZÍTŐ OKTATÁSBAN, AMINEK RÉSZE A HETI 4 ÓRA LENGYEL NYELV- ÉS IRODALOM, VALAMINT A HETI 1 TANÓRA LENGYEL NÉPISMERET. EZEKBŐL A TANTÁRGYAKBÓL AZ ELFOGADOTT ÉS RENDELETBEN KIHIRDETETT KÖVETELMÉNYEK TELJESÍTÉSÉVEL AKÁR ÉRETTSÉGIIG IS ELJUTHATNAK A TANULÓK. EZ AZ ÚJ KISEBBSÉGI OKTATÁSI FORMA KIVÁLTHATJA A MÁSODIK IDEGEN NYELV TANULÁSÁT A FELSŐ TAGOZATTÓL. AZ ISKOLA FEJLŐDÉSE FOLYAMATOS, JELENLEG AZ INTÉZMÉNY ÖNÁLLÓ ÉPÜLETÉNEK BERUHÁZÁSA 2009 SZEPTEMBERÉBEN VALÓSULT MEG. KÖZÉPISKOLAI SZINTEN MA A BUDAPESTI SZENT LÁSZLÓ GIMNÁZIUMBAN OKTATJÁK A LENGYEL NYELVET, A FELSŐOKTATÁSBAN PEDIG TÖBB FŐISKOLÁN ÉS EGYETEMEN FOLYIK POLONISZTIKAI KÉPZÉS. ENNEK KERETÉBEN VAN LEHETŐSÉG A LENGYEL SZAKOS HALLGATÓK ANYAORSZÁGI RÉSZKÉPZÉSEKEN VALÓ RÉSZVÉTELÉRE.

KULTÚRA

A MAGYARORSZÁGI LENGYEL KISEBBSÉG KÉT ORSZÁGOS KITERJEDÉSŰ SZERVEZETET MŰKÖDTET. 1958 ÓTA VAN A BEM JÓZSEF EGYESÜLET, 1992-BEN PEDIG LÉTREHOZTÁK A SZENT ADALBERT EGYESÜLETET. EZEKEN KÍVÜL 14 MEGYÉBEN VANNAK KISEBB KULTURÁLIS SZERVEZETEIK. 1998-BAN A FŐVÁROS VISSZAADTA A LENGYEL KÖZÖSSÉGNEK A KÖBÁNYAI ORSZÁGOS HATÁSKÖRŰ LENGYEL PERSZONÁLIS PLÉBÁNIA-TEMPLOM MELLETTI ÉPÜLETET, MELY AZÓTA LENGYEL HÁZKÉNT MŰKÖDIK, ÉS 2003-TÓL KULTURÁLIS ÉS SZOCIÁLIS TEVÉKENYSÉGET LÁT EL, VALAMINT EGY LENGYEL KÖNYVTÁRAT IS MŰKÖDTET. ITT KERÜL MEGRENDEZÉSRE MINDEN ÉVBEN A LENGYEL KERESZTÉNY KULTÚRA NAPJAI CÍMŰ RENDEZVÉNY. A MAGYARORSZÁGI LENGYEL SZERVEZETEK A LENGYELSÉG LEGFONTOSABB NEMZETKÖZI SZERVEZETEINEK MUNKÁJÁBAN IS RÉSZT VESZNEK.

1996-BAN LÉTREHOZTÁK A MŰVÉSZET ÉS A TUDOMÁNY KEDVELŐI A MAGYARORSZÁGI LENGYEL ALKOTÓK FÓRUMÁT. A LENGYELSÉG LÉTREHOZOTT KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEKET IS, 1998-BAN A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK MÚZEUMÁT ÉS LEVÉLTÁRÁT, VALAMINT AZ ORSZÁGOS LENGYEL ISKOLÁT, AMELY 1998 ÓTA MŰKÖDIK. 1993 ÓTA VAN IFJÚSÁGI NÉPTÁNCGYÜTTESÜK, A DWA

BRATANKI, ÉS SZÍNPADI EGYÜTTESÜK, A ZA KURTYNA. A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVI FOLYÓIRATA A POLONIA WĘGIERSKA, AMELY 1995-TŐL JELENIK MEG. 1987 ÓTA NEGYEDÉVENKÉNT JELENTKEZIK A GLOS POLONI CÍMŰ FOLYÓIRAT. LENGYEL NYELVŰ KÖNYVEKET ÉS NAPTÁRT IS KIADNAK. 1998 ÓTA HETENTE LENGYEL NYELVŰ RÁDIÓMŰSORT IS SUGÁROZNAK MAGYARORSZÁGON. 1998-BAN KEZDTE A MAGYAR TELEVÍZIÓ A KISEBBSÉGI MŰSOR SUGÁRZÁSÁT, A RONDÓ CÍMŰ, HAVONTA JELENTKEZŐ MŰSORBAN.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

A LENGYEL KISEBBSÉG, KÖZÖSSÉG ANYAORSZÁGI KAPCSOLATAI KIVÁLÓAK, FOLYAMATOSAN BŐVÜLNEK. SZOROS AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS A LENGYEL SZENÁTUS KÜLHONI LENGYELEK BIZOTTSÁGÁVAL, AMELY KOMOLY ANYAGI TÁMOGATÁST IS NYÚJT A MAGYARORSZÁGI LENGYEL CÉLÚ BERUHÁZÁSOKHOZ. SIKERES AZ OLKŐ ÉS A SZILÉZIAI EGYETEM EGYÜTTMŰKÖDÉSE A PEDAGÓGUS- TOVÁBBKÉPZÉS TERÉN. 2004-BEN A SZENT ADALBERT EGYESÜLET ÉS A LENGYEL RÓMAI KATOLIKUS PLÉBÁNIATEMPLOM A NYUGAT-EURÓPAI LENGYELEK LELKIPÁSZTORI EGYESÜLETÉNEK TAGJÁVÁ VÁLT. UGYANABBAN AZ ÉVBEN A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK MÚZEUMA ÉS LEVÉLTÁRA 2003-BAN A KÜLHONI LENGYEL MÚZEUMOK HÁLÓZATÁNAK TAGJÁVÁ VÁLT.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- SIPOS LEVENTE (SZERK.)(2002): A MAGYAR ÁLLAM ÉS A NEMZETISÉGEK. BUDAPEST, NAPVILÁG.
- SISÁK GÁBOR (2011): NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEK MAGYARORSZÁGON A 20. SZÁZAD VÉGÉN. BUDAPEST, OSIRIS.
1993. ÉVI LXXVII. TÖRVÉNY A NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEK JOGAIRÓL (ONLINE JOGSZABÁLYOK MINDENKINEK – MAGYAR HIVATALOS KÖZLÖNYKIADÓ)
- [HTTP://WWW.POLONIA.HU/](http://www.p Polonia.hu/)
- [HTTP://WWW.NEK.GOV.HU/KATEG-92-1-ORSZAGOS_LENGYEL_KISEBBSEGI](http://www.nek.gov.hu/kateg-92-1-orszagos_lengyel_kisebbségi)
- [HTTP://HU.WIKIPEDIA.ORG/WIKI/MAGYARORSZ%C3%A1G_NEMZETIS%C3%A9GEI](http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1g_nemzetis%C3%A9gei)